

Madem Yazıyoruz

– Hamdi · 28 Aralık 2017

Efendim; ben, Türkçe-Edebiyat öğretmeni değilim. Zaten öğretmen de değilim. Bu makaleyi yazmamdaki sebep: özellikle bu site dahil edebiyatla ilgili tüm sitelerde şiir olsun, makale olsun birçok paylaşımda, güzel dilimizin gramer yönünden paramparça edilmesidir. Gramer hatalarının en başında da özellikle “de, da” bağlacının veya ekinin kullanılması geliyor.

Paylaştığı şiir veya yazılarda anlattıklarıyla, bilgisiyile usta bir kalem olduğunu düşündüğüm birçok şairin, yazarın bu konuda hata yaptıklarını görünce çok üzülüyorum.

Madem bizler şair veya yazarlar olarak kalemlerimizle, kelimelerimizle topluma bir şeyler katmaya çalışan insanlarız öyleyse yazı dili ve gramer konusunda da azami dikkat göstermemiz gerekmez mi?

Güzel Türkçemizde iki çeşit “de” vardır. Yazılış ve ses yönünden birbirinin aynısı olmasına karşın anlam olarak farklılık göstermektedir. Birisi “de” eki diğeri “de” bağlacı.

Ek olan “de” her zaman kelimeye birleşik yazılır ve eklendiği kelimenin son hecesindeki ünlüye göre “te, ta, da” haline dönüşebilir.

Örneğin: Kapıda biri var
Bahçede biri dolaşüyor
Akşam yemekte ne var?

Bağlaç olan “de” her zaman eklendiği (daha doğrusu eklenemediği) kelimedenden ayrı yazılır ve okunurken de vurgulu olarak okunur.

Örneğin: Pencerede menteşe var kapıda da var.
Kapıda biri var, bahçede de biri var.
Akşam, o da yemekte olacak.

Nesir veya şiirlerde doğrudan dikkatimi çeken ve yazılan konuda -bilenler için- anlam kayması meydana getiren “de, da, te, ta” kullanımı ile ilgili yanlışları bazı örneklerle açıklamaya çalışacağım sizlere. Yukarıdaki son örnekteki cümlede “Akşam, o da yemekte olacak” cümlesindeki “da” bağlacı ayrı yazılmazsa “Akşam, oda yemekte olacak” haline gelir. Yemekte olan o değil de oda olur.

Özellikle dikkatimi çeken bir başka yanlış da “gelip, gidip, görüp” gibi geniş zamanlı kelimelerin sonuna bağlaç olan “de” gelince birleşik olarak yazılmasından ziyade “te, ta” olarak yazılması. Bu kelimelerin sonuna gelen bağlaçlar her zaman “de, da” olarak ve ayrı yazılır; “te, ta” yazılması kesinlikle yanlıştır.

Örneğin: gelipte (yanlış) gelip de (doğru)
varıpta (yanlış) varıp da (doğru)

Hepimiz, en azından, ortaokuldan itibaren bu konularda bilgi almışızdır. Daha dikkatli ve de hassas olabilmemiz temennisiyle.

Saygılar sunarım.

Mustafa GÜL (Hamdi)

(28.12.2017)